

Box 3: de eerste stappen naar belastingheffing over werkelijk rendement

5-11-2024 | Door Kees van Oostwaard werkzaam bij
Fiscale Zaken Athora

De arresten van de Hoge Raad van juni dit jaar hebben veel losgemaakt. Niet alleen in de vakliteratuur, maar ook het Ministerie van Financiën heeft niet stilgezeten. Dat heeft nu geresulteerd in een brief aan een grote groep belastingplichtigen, teksten op een website en een zogenoemde infographic. Eerder vergeleek ik de ontwikkelingen rondom box 3 al met het onnavolgbare (en fictieve) kaartspel Stiften uit Jiskefet. De Belastingdienst doet haar best, maar of dat helemaal uit de verf komt ...

Stand van zaken

Momenteel is de Overbruggingswet box 3 van kracht. Deze tijdelijk wetgeving geldt met ingang van 2023 tot het moment waarop de nieuwe box-3-wetgeving van toepassing wordt. Op grond van de Overbruggingswet box 3 wordt voor de grondslag gerekend met de werkelijke verdeling tussen spaargeld en beleggingen. Daarbij wordt gerekend met een vast percentage waarover men belasting betaalt. Jaarlijks worden de rendementspercentages geactualiseerd. Doel is om hiermee zo goed mogelijk aan te sluiten bij het werkelijk behaalde rendement.

Voor de periode 2017 tot en met 2022 is zogenoemd rechtsherstel geboden. Verschil met de Overbruggingswet box 3 is dat de oorspronkelijke berekeningsmethode werd vergeleken met een herberekening op basis van de echte vermogensmix. Gekeken kon worden voor de oude berekening dan wel de nieuwe berekening (als deze gunstiger was).

Op basis van de juni-arresten zijn we aanbeland bij wederom een nieuwe variant. Als de belastingplichtige aannemelijk kan maken dat het werkelijke rendement lager is dan het forfaitair berekende rendement, dan geldt het lagere, werkelijke rendement. Andersom niet: als het werkelijke rendement hoger blijkt te zijn dan het forfait, dan blijft het forfait in stand.

Blijkbaar leeft de behoefte om de belastingplichtige mee te nemen in het proces dat zich afspeelt bij de Belastingdienst. De Belastingdienst heeft namelijk aangegeven vanaf midden oktober circa 2,6 miljoen belastingplichtigen per brief te informeren dat zij mogelijk in aanmerking komen voor vermindering van de vermogensrendementsheffing over de afgelopen jaren.

Op de eerste plaats is dat een aantal dat de wenkbrauwen doet fronsen. Betalen zoveel mensen belasting over een box 3 vermogen? Nu snap ik best wel dat de Belastingdienst wil voorkomen dat mensen de boodschap missen, maar dit lijkt toch wel een erg ruime groep. Dat is zeker het geval als gekeken wordt naar de cijfers die worden genoemd in de Nota naar aanleiding van het verslag van het Belastingplan 2025¹:

¹ Nota naar aanleiding van het verslag Belastingplan 2025, TK 36 602, nr. 26 onderdeel 42 (15 oktober 2024)

Tabel 2 Compensatie Box 3 2025 per inkomensgroep

Inkomensgroep (verzamelinkomen per persoon*)	Aantal mensen dat geld terug krijgt (waarvan AOW-er)	Totale bedrag dat zij terug krijgen in € mln (% totaal)	Gemiddelde bedrag dat zij terug krijgen	Gemiddelde box 3-vermogen van deze mensen
< Minimumloon	94.800 (38.700)	115 (7%)	1.200 euro	4.000 euro
Minimumloon – modaal	76.200 (33.800)	133 (8%)	1.700 euro	440.000 euro
Modaal – 2x modaal	113.400 (35.300)	370 (22%)	3.300 euro	594.000 euro
2x Modaal – 3x modaal	44.700 (11.000)	246 (15%)	5.500 euro	738.000 euro
3x Modaal – 4x Modaal	17.900 (4.200)	144 (8%)	8.000 euro	984.000 euro
> 4x Modaal	26.400 (5.600)	687 (41%)	26.000 euro	2.327.000 euro"

Volgens het antwoord in de Nota is de tabel gebaseerd op een inschatting voor belastingjaar 2025. De inschatting laat zien dat het meeste geld terecht komt bij beleggers met een hoog inkomen en een hoog vermogen. Ongeveer de helft komt bij mensen die meer dan drie keer modaal verdienen. Kanttekening is wel dat de inschatting hoogst onzeker is. Maar wel wordt opgemerkt: *"Het beeld dat uit de tabel voor 2025 naar voren komt is naar verwachting ook illustratief voor het effect van de juni-arresten in andere jaren."*

Maar ruim 373.000 belastingplichtigen volgens deze tabel is toch een heel ander aantal dan het aantal mensen - 2,6 miljoen - dat een brief van de Belastingdienst ontvangt of heeft ontvangen.

Opvallend is dat het gemiddelde box-3-vermogen van de groep minimumloon tot modaal, maar liefst € 440.000 bedraagt. Bijna de helft van deze groep is AOW-er, en dat zal mede hiervoor de verklaring zijn. Met (bijna) alleen AOW als inkomen en daarnaast een groot vermogen klinkt dat nog enigszins aannemelijk. De eerstvolgende groep bevat relatief minder AOW-ers en dan ligt een verklaring minder voor de hand. Meer duiding van de tabel, is daarom welkom.

Als we toch naar het Belastingplan 2025 kijken is nog meldenswaardig de opmerking van de D66-fractie. Zij vinden het belangrijk dat iedereen eerlijk belasting betaalt. Zij maken zich daarom zorgen om de ontwikkelingen rondom box 3. Er wordt immers bijna tien miljard euro aan compensatie betaald aan personen met een relatief hoog inkomen en relatief veel vermogen. Het is in hun ogen lastig om deze groep hun 'fair share' te laten betalen.

Het weerwoord² van - inmiddels oud-staatssecretaris - Idsinga ligt voor de hand. Het is de Hoge Raad die heeft beslist dat belastingplichtigen met een lager werkelijk rendement dan het forfaitaire rendement, rechtsherstel en daarmee compensatie moet worden geboden. De regels voor de vaststelling van het werkelijke rendement om te bepalen of een schending optreedt van het discriminatieverbod en eigendomsrecht, zijn door de Hoge Raad geformuleerd en het kabinet volgt die. De stelling van de staatssecretaris dat deze regels voor alle belastingplichtigen hetzelfde zijn (ongeacht de grootte of samenstelling van het vermogen) is op zichzelf beschouwd juist. Maar feit blijft dat slechts de vermogenden hiervan kunnen profiteren, terwijl alle belastingplichtigen samen zo'n 10 miljard euro moeten bijdragen. Het probleem in deze tussenfase is dan ook dat als het werkelijke rendement lager is dan het forfait, compensatie gegeven wordt. Maar als het werkelijke rendement hoger is dan het forfait, blijft het forfait staan. Om die reden is het zaak dat niet alleen de wetgeving rondom het tegenbewijs als overgangmaatregel spoedig komt, maar de 'definitieve' oplossing voor box 3 moet er ook snel komen.

De bijdrage van de recente brief van de Belastingdienst is onduidelijk. Deze roept eerder de vraag op welke gegevens exact verzameld moeten worden, terwijl het antwoord op die vraag er nog niet is.

Slotopmerking

Al eerder heb ik geschreven dat box 3 een hoofdpijndossier is voor het ministerie van Financiën. Snelheid en zorgvuldigheid vechten om voorrang. Het lastige punt blijft dat lang niet altijd het werkelijke rendement belast zal worden. Met als gevolg dat er procedures gevoerd blijven worden.

² Nota naar aanleiding van het verslag Belastingplan 2025, TK 36 602, nr. 26 onderdeel 42 (15 oktober 2024)